

สื่อผสม

สื่อผสม (mixed media) เป็นลักษณะผลงานศิลปะที่วัสดุ (material), สื่อ (medium), หรือเทคนิค (technique) ต่าง ๆ ผสมผสานกันในงานชิ้นเดียวกัน และคำๆ นี้นำไปใช้ในแวดวงของศิลปะแขนงต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

ความหมายของคำว่าวัสดุ, สื่อ, และเทคนิค

วัสดุ, สื่อ, และเทคนิคต่างๆ ที่นำมาผสมผสานกันในงานศิลปะมีความหมายต่างกันดังนี้

๑. วัสดุ (material) เป็นความหมายทางกายภาพของวัตถุซึ่งใช้ในการสร้างงานศิลปะเช่น หิน ดินเหนียว แก้ว โลหะ สี ฯลฯ

๒. สื่อ (medium) มีความหมายกว้างกว่าวัสดุซึ่งแยกออกได้ คือ

ความหมายที่หนึ่ง หมายถึงลักษณะ (characteristics) ของวัสดุ วัสดุชนิดหนึ่งๆ อาจมีหลายลักษณะหรือหลายคุณสมบัติ เช่น สีมีทั้งสีน้ำ สีน้ำมัน สีหมึก สีชอล์ก ฯลฯ โลหะมีทั้งโลหะชุบ โลหะไม่ชุบ โลหะ - บัดมันด้าน โลหะขัดมันวาว เป็นต้น

ความหมายที่สอง หมายถึงตัวพาสานสี หรือช่วยละลายสีต่างๆ เช่น น้ำมันสน ไข่ กาว น้ำ เป็นต้น และในความหมายที่สองนี้ปัจจุบันนิยมใช้ศัพท์ vehicle แทนคำว่า medium

ความหมายที่สาม หมายถึงแนวทางของการแสดงออกทางศิลปะรูปแบบต่างๆ (modes of expression) เช่น จิตรกรรม (painting) ประติมากรรม (sculpture), ภาพพิมพ์ (printmaking), ภาพยนตร์ (films), และดนตรี (music) เป็นต้น

๓. เทคนิค (technique) หมายถึงวิธีการเฉพาะตัวที่ศิลปินใช้สร้างงานศิลปะ เช่น จิตรกรรมสีน้ำ ใช้เทคนิคต่างกับจิตรกรรมสีน้ำมันและแตกต่างไปจากเทคนิคสร้างงานจิตรกรรมโดยการปะติด (collage) เป็นต้น ส่วนทางด้านประติมากรรมนั้น เทคนิคของประติมากรรม

โดยการหล่อย่อมแตกต่างไปจากเทคนิคของการแกะสลักหรือ การปั้น

ความหมายของคำว่าสื่อผสม (mixed media) ในวงการศิลปะและการศึกษา

การที่กล่าวถึง สื่อผสม (mixed media) มีความหมายดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น เนื่องมาจากข้อมูลต่างๆ ในวงการศิลปะและการศึกษา ลักษณะผลงานประเภทสื่อผสม แตกต่างและคล้ายคลึงกันในเครือข่ายของทัศนศิลป์ ตัวอย่างเช่น

ก. งานจิตรกรรมชื่อ "ศีรษะของชายหนุ่ม" (Head of a Young Man) ที่เขียนโดยจิตรกรชาวเยอรมัน ฮอลบายนี ผู้บุตร (Halbein the Younger) ในปี ค.ศ. ๑๕๒๓ ถูกจัดว่าเป็นงานจิตรกรรมประเภทสื่อผสม เพราะใช้สีชอล์กผสมผสานกับหมึก และวิธีการทำงานด้วยหมึกก็ใช้ ทั้งสองเทคนิค คือ ใช้ปากกาเขียนลายเส้น (pen and ink) ก็ระบายด้วยพู่กัน (wash)

ข. งานจิตรกรรมชื่อ "มงกุฎหนาม" (The Crowning with Thorns) ของจิตรกรชาวเฟลมมิช ชื่อ ฮีโรนิมุส บอสช์ (Hieronymus Bosch) ในปี ค.ศ. ๑๕๐๘ จัดเป็นงานสื่อผสม เพราะผสมผสานกันระหว่างสีทาบานสีน้ำ และ สีพาสเทล (pastel)

ค. งานประติมากรรมของ จอร์จ ซีเกล (George Segal) ประติมากรชาวอเมริกัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานที่จัดว่าเป็นงานสื่อผสม เพราะงานของเขาแต่ละชิ้นจะผสมผสานกันระหว่างประติมากรรม ซึ่งใช้เทคนิคการหล่อจากคนจริง จัดประกอบด้วยวัตถุจริงเช่นเครื่องประดับบ้าน มีโต๊ะ เก้าอี้ เตียง ฯลฯ (ดูภาพประกอบ)

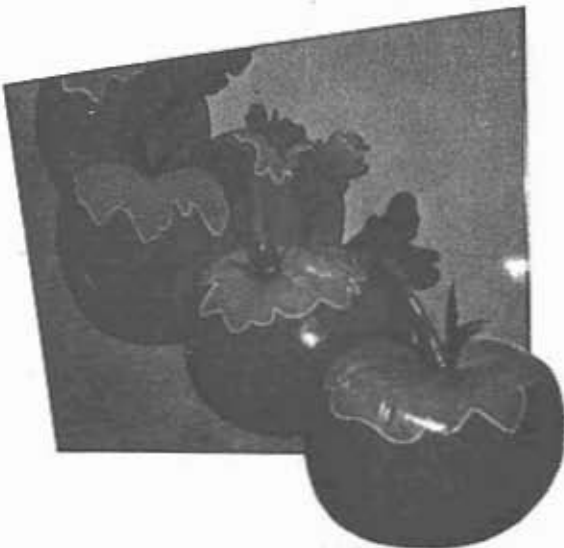
ง. งานศิลปะของศิลปินอเมริกันมาร์จอรี สไตรเดอร์ (Marjorie Strider) ชื่อ "แนวเฉียงสีแดง" (Diagonal Red) ในปี ค.ศ. ๑๙๖๘ ถูกจัดว่าเป็นงานประเภทสื่อผสมเช่นกัน เพราะงานของเธอชิ้นนี้เป็นการผสมผสาน

กันระหว่างจิตรกรรม และประติมากรรม(ดูภาพประกอบ)

งานประติมากรรมของยอร์ช ซีกัล

ภาพชื่อ -ชายนั่งโต๊ะ- (Man sitting at a Table) ที่แกลเลอรี รุกอฟ สโตนเนอร์ เมืองโคโลญ ในปี ค.ศ.1961 จากหนังสือชื่อ Pop Art (อยู่ในบรรณานุกรมแล้ว) หน้า 134

งานสีผสมของมารีเจอรี สไตรเคอร์

ภาพนี้เป็นภาพที่อยู่ในการสะสมของ จอห์น จี เพาเวอร์ ที่เมืองแอดสปิน โอไรราโด จากหนังสือชื่อ Pop Art หน้า 122

จ. งานประติมากรรมของ เจมส์ โรเซนควิสต์ ศิลปินชาวอเมริกันชื่อ "กลุ่มเหี้ยนเหิง" (Tumble weed) ในปี ค.ศ.๑๙๖๓ ถูกจัดว่าเป็น mixed media เช่นกัน เพราะประติมากรรมชิ้นนี้ประกอบด้วยวัสดุหลายชนิด เช่น หน่อไม้ ลวดชุบ ไฟนีออนที่ใช้ทำแผงไฟโฆษณา เป็นต้น

จะเห็นได้ว่างานศิลปะ ออลบายน์ ผู้บุคร และงานของ บอสซ์ เป็นงานศิลปะประเภทสื่อผสม เนื่องมาแต่การผสมผสานกันระหว่างวัสดุที่มีลักษณะ หรือคุณสมบัติต่างกันตามความหมายที่หนึ่งของคำว่าสื่อ คือ ระหว่างสี ลักษณะต่างๆ เช่น สีชอล์ค สีน้ำ สีน้ำมันแห้งและหมึก นอกจากสีแล้วความเป็นงานประเภทสื่อผสมของงานทั้งสองชิ้นก็ยังเป็นการผสมผสานกัน ระหว่างเทคนิคที่แตกต่างกันอีกด้วย ส่วนงานศิลปะของซีกัลเป็นงานสื่อผสมประเภทเดียวกับงานของโรเซนควิสต์ คือการผสมผสานกันระหว่างวัสดุที่แตกต่างกัน ผิดกันเล็กน้อยตรงที่ทำงานของซีกัลนั้นผสมผสานกันระหว่างวัสดุที่ศิลปินสร้างขึ้น กับวัสดุจริงที่มีอยู่ในสังคม ส่วนงานของโรเซนควิสต์เป็นการผสมผสานกันระหว่างวัสดุต่างแวดวง ส่วนงานของสไตรเคอร์ นั้นเป็นการผสมผสานกันระหว่างสื่อ ตามความหมายที่สาม คือ แนวทางการแสดงออกของศิลปะรูปแบบต่าง ๆ

ในแวดวงของการโฆษณา คำว่าสื่อผสมหมายถึงการผสมผสานของสื่อ หรือเทคนิค หรือทั้งสองอย่างผสมกัน เช่นงานโฆษณาที่ถูกจัดอยู่ในประเภทนี้อาจนำเอาสื่ออะคริลิก (acrylic) มาผสมกับสีหมึกเพื่อใช้ในการทำสีเคลือบ หรือเอาตัวละลายที่ใช้ผสมสีอะคริลิกมาผสมกับหมึกเพื่อสร้างผิวพื้น (texture) แปลก ๆ ขึ้น หรือการนำเอาเทคนิคจิตรกรรมประเภทปะติด (Collage) มาใช้ร่วมกับเทคนิคการเขียนแบบ เป็นต้น

ในวงการศิลปะการแสดง (Performance) สื่อผสมมักใช้คำศัพท์ว่า multimedia (multi-media) ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับ mixed media หมายถึงการผสมผสานกันระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ที่แตกต่างกันในงานชิ้นเดียวกันเช่นประกอบด้วยระบำ ดนตรี บทพูด ภาพยนตร์ สไลด์ แสง และเสียง เป็นต้น

ในวงการศึกษาก็เช่นกันในสาขาวิชาสโตนศึกษา นั้น ก็นิยมใช้คำว่า multimedia แทนคำ mixed

media เช่นกัน ซึ่งหมายถึงการใช้วัสดุอุปกรณ์ ทาง
สื่อทัศนหลาย ๆ ประเภทในการสอนหรือการรายงาน
(presentation) ครั้งหนึ่ง ๆ เช่นมีทั้งการใช้สไลด์
ภาพยนตร์ เครื่องฉายภาพโปร่งแสง เป็นต้น

ส่วนทางด้านศิลปศึกษานั้น ความหมายของคำว่า
สื่อผสมใช้จำแนกงานในลักษณะที่มีการผสมผสานระหว่าง
สื่อ และ เทคนิคที่แตกต่างกันในงานกิจกรรมศิลปะชั้น
เดียวกัน เช่น การนำเอาเทคนิคแบบงาน ขูดสีเทียน
(crayon etching) มาผสมผสานกับเทคนิคที่เรียกว่า
สีน้ำทับสีเทียน (crayon resist) ในงานชิ้นเดียวกัน

เพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์กับการแสดงออก หรือการใช้
สื่อ และเทคนิค การแสดงออกที่แตกต่างกันเช่น ในกรณี
ของงานขูดสีเทียน เด็กได้มีประสบการณ์ด้านการระบายสี
เทียนและ การวาดเส้น (ในกรณีนี้สิ่งที่เด็กใช้วาดคือ
วัตถุแหลม เช่นเข็ม ซึ่งวาดลงบนสีเทียนที่ระบายไว้)
ส่วนในกรณีของงานกิจกรรม สีน้ำทับสีเทียน เด็กได้มี
ประสบการณ์ว่าสีน้ำ และ สีเทียนไม่ผสมกัน ลักษณะ
ผิวพื้นของงานที่บริเวณที่ระบายด้วยสีน้ำก็แตกต่างไปจาก
บริเวณที่ระบายด้วยสีเทียนดังนี้ เป็นต้น

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์

บรรณานุกรม

- Chaet, Bernard. An Artist's Notebook: Techniques and Materials. Holt,
Reinhart and Winston, 1979
- Chapman, Laura H. Approaches to Art in Education. Harcourt Brace Jovanovich,
Inc., 1978
- Compton, Michael. Pop Art. The Hymyn Publishing Group Limited, Inc., 1970
- Dalley, Terence, ed. The Complete Guide to Illustration and Design: Techniques
and Materials. Chartwell Books Inc., 1989
- Ehresmann, Julis M. The Pocket Dictionary of Art Terms. New York Graphic
Society, 1979
- Kemp, Jerrold E. Planning and Producing Audiovisual Materials. Harper &
Row Publishers New York, 1980
- Mayer, Ralph. A Dictionary of Art Terms and Techniques. Barnes & Noble
Books, 1981